

Bidden met het Onze Vader

Matteüs 5:6-15

Ds. Ilonka Terlouw | Tollebeek | 7 januari 2018

1. Intro: Wat ontbreekt er?

Vanochtend hebben wij het 'Onze Vader' gelezen. Ik heb het nogmaals voor u op de beamer laten zetten, zodat u er nog eens rustig naar kunt kijken. Wat valt u op. Laat ik de vraag nog iets meer toespitsen: Wat ontbreekt er? Wat staat er niet?

Onze Vader in de hemel,
laat uw naam geheiligd worden,
¹⁰laat uw koninkrijk komen
en uw wil gedaan worden
op aarde zoals in de hemel.
¹¹Geef ons vandaag het brood
dat wij nodig hebben.

¹²Vergeef ons onze schulden,
zoals ook wij hebben vergeven
wie ons iets schuldig was.

¹³En breng ons niet in beproeving,
maar red ons uit de greep van het kwaad.

Als u dit gebed zo nog eens tot u laat komen, wat valt u dan op aan de tekst? In het bijzonder: Wat valt u op omdat het er *niet* staat?

2. Goed luisteren

Hier, in het 'Onze Vader' liggen fundamentele bouwstenen als we willen groeien in geloof en in gebed. Het is een gebed dat we denk ik allemaal wel kennen. Maar tegelijk is het 'Onze Vader' ons misschien wel zó bekend, dat we er daardoor nauwelijks meer stil bij staan wat die woorden eigenlijk te zeggen hebben en wat dat gebed ons leren wil. Een goede manier om je dan weer bewust te worden van wat er staat, is te vragen naar wat er *niet* staat.

Het is een diepe wens van mij en hopelijk van velen van u, dat de Heer ons leert bidden. Als dát onze vraag is, moeten we ook goed luisteren naar het antwoord dat Jezus geeft. En het antwoord dat Jezus geeft is het 'Onze Vader'.

Dat is een opvallend *concreet* antwoord. De discipelen vroegen: 'Heer leer ons bidden'. In de evangeliën is dat het *enige* ding waarvan de discipelen expliciet aan Jezus vragen om het hun te leren. Het is ook één van de weinige vragen waarop Jezus rechtstreeks antwoord geeft. Jezus antwoordt niet zoals vaak met een wedervraag. Zo van: 'Wat denk je zelf?' of 'Wat zeggen de Schriften hierover?' Jezus antwoordt ook niet met een gelijkjenis waaruit je zelf je conclusies maar moet trekken. Nee, het luistert hier schijnbaar zo nauw, dat Jezus de directe woorden van het gebed geeft.

Zó moeten christenen bidden. Zó moeten jullie bidden. Jezus spelt het woord voor woord voor ons uit.

Wat valt *u* op omdat het er *niet* staat?

3. Ontbreken van de doxologie

Eén van de meest in het oog springende dingen, is dat het slot van het Onze Vader ontbreekt. 'Want van U is het koninkrijk en de kracht en de heerlijkheid tot in eeuwigheid. Amen.' Als je thuis de Bijbel erbij pakt, dan zul je zien dat vers 13 met een rood nummertje is aangegeven, en dat er onderaan de pagina een voetnoot staat. Daar staat dat 'sommige handschriften lezen *want van u is het koninkrijk en de kracht etc.*'

Hoe zit dat nu?

Toen Jezus het Onze Vader aan zijn discipelen leerde, heeft Jezus naar alle waarschijnlijkheid de slotwoorden zoals wij die kennen niet gebruikt. Hoe weten we dat? Dat weten we omdat dit slot in het evangelie van Lucas ook niet vermeld staat. en omdat het niet in de oudste handschriften van Matteüs staat.

Je moet goed voor ogen houden dat toen Jezus het Onze Vader leerde aan de discipelen, de boekdrukkunst nog niet was uitgevonden. Schrijven was voorbehouden aan een select groepje mensen; veel mensen konden niet eens lezen of schrijven. Het Onze Vader werd dus mondeling doorverteld. Met dat de tijd verstreek, was men bang dat de kennis over wie Jezus was en wat hij geleerd had verloren zou gaan. Degenen die Hem gekend hadden, werden ouder en er zou straks geen 'eerste generatie' meer zijn om uit eerste hand te vertellen over Jezus. Daarom ging met de verhalen over Jezus opschrijven. Matteüs deed dat, Lucas deed, Johannes enzovoort.

Men schreef in die tijd op papyrus. Dat was soort van papier dat was gemaakt van gedroogd en in elkaar gevlochten riet. Het was erg kwetsbaar en verging snel. De evangeliën van Matteüs en Lucas die zichzelf geschreven hebben, zijn dus vergaan. Gelukkig zijn ze vóór die tijd wel overgeschreven. En die werken zijn vervolgens ook weer overgeschreven, en die ook weer, enzovoort. Op die manier hebben wij toch nog toegang tot hun evangeliën. In alle teksten die wél bewaart zijn gebleven zien we dat in de oudste manuscripten géén lofzegging aan het einde van het Onze Vader staat. In latere kopieën staan die slotwoorden er wel regelmatig bij.

We vermoeden dat het Onze Vader veelvuldig werd gebruik in de kerk, in de liturgie. En als je dit gebed in de kerk gaat gebruiken, dan stoot je er op dat het gebed nogal abrupt, en ook wel wat somber, eindigt. Er was behoefte aan een passend slotwoord en daarom voegde men de woorden uit 1 Kronieken 29 toe, ‘want van U is het koninkrijk en de kracht..’ Dit werd zo’n algemeen gebruik, dat wanneer iemand het Matteüs evangelie opnieuw overschreef, hij deze woorden er ‘vanzelfsprekend’ aan vastplakte. Zo kwam het in de Bijbel terecht.

Oorspronkelijk gaf Jezus ons dus een gebed dat bestaat uit 7 ‘bedes’ of 7 vragen (6, zo je de laatste twee samen wilt nemen). Dat leert ons dus in ieder geval dat we in het gebed vragen of verzoeken bij God neer mogen leggen.

4. Ontbreken van ‘ik’ en ‘mij’

Maar wat voor vragen?

Er is namelijk nóg iets wat ontbreekt in het Onze Vader. Iets wat volgens mij nog veel wezenlijker is voor ons om te onthouden, dan die ontbrekende slotwoorden. Het gaat me dan om de inhoud van die 7 bedes die Jezus ons voorhield. Jezus heeft bepaalde woorden namelijk wél gebruikt, maar bepaalde ook niet.

Wat bedoel ik dan?

Dan bedoel ik, dat in het hele Onze Vader, het woordje 'ik' of 'mij' niet voorkomt. Er wordt enkel gesproken over ons, onze, wij. Om heel eerlijk te zijn, schrok ik daar nogal van, toen ik me realiseerde dat het woordje 'ik' of 'mij' niet voorkomt in de manier van bidden die Jezus ons leert.

Als dít is hoe Jezus ons leert bidden, en ik vergelijk dat met onze gebeden, dan vermoed ik dat daar een groot verschil tussen zit. Onze gebeden zijn doorspekt van het 'ik'. Heer ik wil U vragen... Heer wilt u mij helpen... Heer ik wil u dit en dat voorleggen... Vader, waar ik erg mee zit is dat...

Als wij het over bidden hebben, dan denken we al snel aan iets wat heel persoonlijk is. Natuurlijk *belijden* we als gelovigen bepaalde dingen gemeenschappelijk en we *vieren* de kerkdienst samen als gemeenschap. Maar als het gaat om de kern van het geloof, om de band met God - het gebed – ja, dat is toch iets individueels, iets persoonlijks. Dan denken wij al snel in termen van 'ik' tegenover 'God'.

Maar in het volmaakte gebed dat Jezus ons leert, komt het woordje 'ik' niet voor, en het woordje 'mij' ook niet. Dát is nog eens een uitdaging!

Kent u het programma 'Ik hou van Holland?' van Linda de Mol. Het draait al jaren op tv. Twee teams spelen samen met hun teamcaptains, Jeroen van Koningsbrugge en Guus Meeuwis, allerlei spelletjes tegen elkaar. Eén van die spelletjes vormt het 'geen ja, geen nee, en geen uhh'-spel. Het spel duurt slechts 90 seconden. In die 90 seconden gaat Linda de Mol een gesprekje aan met één van de kandidaten. Die mogen tijdens het gesprek 'geen ja, geen nee en geen uhh' zeggen. Dan denk je: 90 seconden, dat is zo lang niet. Anderhalve minuut moet toch kunnen! En vastberaden beginnen de deelnemers aan het gesprek. Maar het blijkt verschrikkelijk lastig te zijn.

Het lukt zelden! Voor je het weet, antwoord de deelnemer, soms zelfs onbewust, zonder dat hij het zelf doorheeft, ja of nee op een vraag of uitspraak die Linda hem of haar voorhoudt.

Ik vrees dat het voor ons net zo moeilijk is, om 90 seconden te bidden, zonder 'ik', 'mij' of 'mijn' te zeggen.

5. De gemeente in beeld

Maar Jezus denkt niet in termen van 'ik' tegenover 'God', ook niet als het over het persoonlijke gebed gaat. Jezus begint het gebed daarom niet met de aanspraak 'God' in het algemeen, ook niet met God dé Vader (zoals de geloofsbelijdenis), en zeker niet met de woorden 'Mijn Vader'. Hij begint het volmaakte gebed met het woord 'onze'. En met de aanhef 'Onze Vader'.

Zodra je die woorden uitspreekt, word je er direct op gewezen dat jij niet in je eentje kind van God bent. Nee, jij bent een kind van God tezamen met alle andere mensen van de gemeente van Christus. - Je bent kind van God samen met alle andere mensen van de gemeente van Christus. God is niet *mijn* Vader; Hij is *onze* Vader.

Bidden zoals Jezus ons dat leert is bidden in verbondenheid met alle kinderen van God. Je bidt niet als enkeling tot God, maar als onderdeel van iets groters. Wanneer jij bidt, bidt je mét alle gelovigen en namens alle gelovigen. Je bent deel van het lichaam van Christus, en dus is jouw bidden een bidden van het lichaam van Christus.

Het omgekeerde geldt trouwens ook: Waar de gemeente bidt, of waar een ander kind van God bidt, bidt hij of zij ook namens jou.

Vergis je niet, dat Jezus het hier weldegelijk heeft over het gebed dat je zelf uitspreekt. Hij heeft het niet over het gebed op de zondagochtend in de kerk. Hij zegt:

“Ga in je binnenkamer, sluit je deur en bid tot jullie Vader die in het verborgene is.”
Dát gebed is het gebed van de gemeente. Dat gebed mag jij beginnen met ‘onze Vader’ en zodra je die woorden uitspreekt, komt per direct de hele gemeente in beeld. Bidden doe je dus nooit alleen, maar altijd in gemeenschap met alle andere kinderen van God.

6. Gevolgen voor je gebedsleven

Ik geloof dat wie zo gaat bidden, er een ander gebedsleven op nahoudt. Het zal zijn uitwerking voor de praktijk van ons gebed niet missen. Te bidden vanuit de gemeenschappelijkheid, te bidden ‘onze Vader’, zet een toon van dankbaarheid, het geeft kracht aan het gebed, en het maakt bidden tot een troostrijke activiteit.

- A. Als eerste zet het een **toon van dankbaarheid**. Jezus leert ons dat wij ‘de Vader die in het verborgene is’, mogen kennen en aanspreken als *onze Vader*. Dóór Jezus en omwille van Jezus is God onze Vader geworden. De Vader van Jezus Christus, verwelkomt nu ook jou en mij als waren wij Zijn eigen vlees en bloed. Als je de woorden ‘onze Vader’ bewust bidt, kan er alleen maar een diepe dankbaarheid in je hart naar boven borrelen.

Dat woordje ‘onze’ verbreedt je blik tegelijk ook, haast als vanzelf. Het kan niet anders of je gevoel van dankbaarheid wordt overspoeld met blijdschap vanwege *al* die mensen die kinderen van God zijn geworden: God is begonnen Zijn nieuwe wereld vorm te geven. Het begin is er al. Hij is *ónze Vader!*

- B. Te bidden in verbondenheid mét alle andere gelovigen, geeft ten tweede **kracht** aan het gebed dat je bidt. Jezus zegt een paar hoofdstukken verderop: ‘Ik verzeker het jullie nogmaals: als twee van jullie hier op aarde eensgezind om iets vragen, wat het ook is, dan zal mijn Vader in de hemel het voor hen laten gebeuren.’

Wanneer je bidt in verbondenheid met alle gelovigen, kan je dus met heel veel zekerheid 'amen' zeggen en vertrouwen op gebedsverhooring. Zo gezien wordt bidden tot een voorrecht en roeping tegelijk: Jij mag deelnemen aan het gebed van de gemeente. Jij mag namens en met het lichaam van Christus bidden, een gebed dat zijn uitwerking niet zal missen. Dát werkt enorm motiverend.

- C. Ten derde. Het gemeenschappelijke van het gebed zoals Jezus ons dat leert, maakt bidden ook tot een **ongekend troostrijke bezigheid**. Ook in het bidden sta je er niet alleen voor. Er staat een kring van gelovigen om je heen met wie je je verbonden mag weten, juist als jij daar in je binnenkamer knielt voor God de Vader, die voor alles *onze* Vader is.

Er alleen voor staan, is een kille en bedroevende ervaring waar we in dit leven allemaal vroeger of later helaas weleens iets van ervaren. Er zijn weinig dagen waarop je dat alleen zijn zo schrijnend beleeft, als op hoogtijddagen van het jaar: als je de eerste kerstdag alleen moet doorbrengen, of tijdens de jaarwisseling om half twaalf maar naar bed gaat omdat er toch niemand is om mee af te tellen. Wat is het dan troostrijk, als je familie en vrienden hebt die om je heen staan en aan je denken.

Ik vrees, dat veel mensen in het gebed op een vergelijkbare manier eenzaamheid ervaren. Ze ervaren dat ze er juist waar het één van de hoogtepunten van het geloof betreft, het bidden, dat ze er moederziel alleen voor staan. Maar God laat je er niet alleen voor staan! Juist daar in die binnenkamer, bidt de hele gemeente met je mee.

Die troost van het gebed reikt trouwens nog verder en dieper, omdat je mag weten dat als jouw gebed stopt, er nog steeds námens jou gebeden wordt. Er

wordt niet alleen vóór jou gebeden (in de zin van voorbede doen) maar ook námens jou. Jouw gebed vindt voortgang in het gebed van andere kinderen van God. Waar zij bidden, ben jij inbegrepen. We bidden niet: 'Geef mij dagelijks het brood dat ik nodig heb', maar 'Geef *ons* dagelijks wat *we* nodig hebben'. Dat bid je voor jezelf én voor dat gemeentelid die de kracht voor het bidden niet meer opbrengen kan.

Troost je daarom, als je niet meer bidden kunt. In al onze beden ben je immers inbegrepen en bidden wij ook namens jou tot God.

7. Maatstaf voor ons gebed

De dank, de kracht en de troost van het gebed zoals Jezus ons dat leert, geeft tegelijk ook richting aan wát we bidden. Het vormt een soort van oriëntatiepunt, een maatstaf, zo je wilt, voor ons gebed.

Wanneer je bidt vanuit een 'ons' en een 'wij', zul je andere dingen bidden dan wanneer je alleen je eigen 'ik' voor ogen hebt. Deze insteek voorkomt dat bidden verwordt tot het opsommen wordt van jouw persoonlijke verlanglijstje. De verbondenheid met elkaar als gelovigen zet je eigen wensen in perspectief. Wat doet er wel toe en wat niet?

Is wat je bidt iets wat je daadwerkelijk nodig hebt? Kan je dat gebed bidden namens en in verbondenheid met andere gelovigen? Denk je dat zij dat met je mee kunnen bidden? Als het gaat om persoonlijke wensen om luxe, om meer gemak, wisse wasjes, of een droom die je hoopt dat nog eens uitkomt, dan is dat maar de vraag of wij dat met je mee kunnen bidden. Mag je dat soort dingen dan niet uitspreken tegenover God? Jazeker wel. Alles wat je bezighoudt mag je bij God brengen. Denk ook maar aan het gebed van Psalm 139: 'Heer, u kent mij en U doorgrondt mij.' We worden in de Bijbel uitgenodigd om de hele dag te wandelen met God.

Maar bidden is méér dan dat. Met het gebed zoals Jezus ons dat leert, worden nieuwe dieptes en rijkdommen van het geloof aangeboord.

Als we bidden ‘onze Vader’, zullen bovenaan het gebed die gebeden verschijnen die boven aan het wensenlijstje *van de gemeente* staan. En voor ons, *kinderen van God*, gaat de liefde voor God toch boven alles. Dáárom begint het Onze Vader met drie gebeden die God zelf betreffen. Het gaat er niet allereerst om dat God jouw naam kent of om mijn naam. Het gaat om Gods naam. Dat is wat ons als gelovigen, als het goed is, na aan het hart ligt. Vóór alles maken we ons er druk om dat Zijn koninkrijk heel de wereld zal vullen en dat iedereen Zijn wil zal doen. Het gaat om Gods Naam, Gods Koninkrijk en Gods wil.

In die beden ligt trouwens direct óók heel veel liefde voor onze naaste besloten: als we willen dat Gods Koninkrijk heel de aarde zal bestrijken, uiten we immers de wens dat iedereen God zal kennen en ieder Gods heerlijkheid zal genieten – Deze eerste drie gebeden vormen de voorbede van ons als gemeente voor héél Gods wereld.

Dáárna, pas in de tweede helft van het gebed, volgen de gebeden voor onszelf: Voor dat wat we nodig hebben, voor vergeving en voor Gods hulp in barre tijden.

8. Afsluitende woorden

‘Onze...’

‘Onze Vader’

Dát eerste woordje zet de toon van dit gebed.

Met het gebed ván Jezus, bidden wij waarlijk ‘in Jezus naam’ en stellen we dat centraal waar het allemaal om draait: de liefde tot God die boven alles gaat, en de liefde tot de naaste die daaraan gelijk is.